

Η εθνική απεργία των καθηγητών στη Χιλή βγάζει χιλιάδες στους δρόμους

Κυριακή 14 Ιουλίου 2019, του Σεμπαστιάν Ουχίντα Τσάβεζ

80 χιλιάδες εκπαιδευτικοί στα δημόσια σχολεία στη Χιλή βρίσκονται σε απεργία διαρκείας. Στο στόχαστρό τους θέτουν το νεοφιλελεύθερο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας – η σκληρή κληρονομιά της δικτατορίας του Πινοσέτ που ανέτρεψε τον Σαλβαδόρ Αλιέντε.

Πριν από έξι εβδομάδες, ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Εκπαιδευτικών Χιλής (CPC) ανακοίνωσε απεργία διαρκείας, αφού η κυβέρνηση έθεσε τέρμα στις διαπραγματεύσεις σχετικά με αιτήματα που αφορούσαν τον τερματισμό των επισφαλών συνθηκών εργασίας και τις συνθήκες εκπαίδευσης στα δημόσια σχολεία της χώρας. [1] Το συνδικάτο, που εκπροσωπεί όλους τους εκπαιδευτικούς των δημόσιων σχολείων της Χιλής, εκτιμά ότι πάνω από ογδόντα χιλιάδες δάσκαλοι συμμετέχουν στην απεργία. [2]

Από τότε, η CPC έχει οργανώσει μια σειρά μαζικών διαδηλώσεων που έχουν κινητοποιήσει εκατοντάδες χιλιάδες μαθητές, καθηγητές και εργάτες στους δρόμους της Χιλής. Καθώς οι διαμαρτυρίες κλιμακώνονται και 1 εκατομμύριο μαθητές συνεχίζουν να είναι «έξω από την τάξη», η ιστορία φαίνεται να επαναλαμβάνεται για την κυβέρνηση του συντηρητικού προέδρου Σεμπαστιάν Πινέρα, ο οποίος είχε περάσει άλλη μια κρίση νομιμοποίησης κατά τη διάρκεια της πρώτης κυβέρνησής του το 2010, και τότε πάλι ως αποτέλεσμα των οργανωμένων κινητοποιήσεων των μαθητών και των εκπαιδευτικών.

Ανοιχτές πληγές

Όπως συμβαίνει με τα περισσότερα πολιτικά κινήματα στη Χιλή

σήμερα, αυτή η κατάσταση έχει τις ρίζες της στη στρατιωτική δικτατορία του Αουγκούστο Πινοσέτ. Και ενώ η στρατιωτική χούντα του Πινοσέτ ανέτρεψε τα δημοκρατικά οφέλη που είχαν κατακτηθεί επί Αλιέντε, η κεντροαριστερή συμμαχία Concertación (=Συμφωνία) διαπραγματεύτηκε με τον Πινοσέτ για να διασφαλίσει ότι οι νεοφιλελεύθεροι πυλώνες του καθεστώτος θα παρέμεναν άθικτοι κατά τη διάρκεια της «μετάβασης στη δημοκρατία».

Για τον λόγο αυτό, η Χιλή διατηρεί το σύνταγμα του στρατιωτικού καθεστώτος, το οποίο μέχρι σήμερα δεν εγγυάται την εκπαίδευση ως δικαίωμα. Αντίθετα, ζητά από το κράτος να παίζει βοηθητικό ρόλο με ένα σύστημα κουπονιών, δημιουργώντας μια αγορά εκπαίδευσης – μαζί με όλες τις ανισότητες που δημιουργεί η αγορά. Η δικτατορία κατακερμάτισε επίσης το εκπαιδευτικό σύστημα μεταφέροντας τη διοίκηση των δημόσιων σχολείων στην αρμοδιότητα των δήμων, των επιχειρήσεων και των ιδιωτών σχολαρχών.

Αυτό σήμαινε ότι οι συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών δεν τελούσαν πλέον υπό τη νομοθεσία του δημοσίου, αλλά μάλλον υπόκειντο στους αδύναμους εργατικούς νόμους που διέπουν τον ιδιωτικό τομέα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευτικοί – η μεγάλη πλειοψηφία τους πλέον γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας – δεν επωφελήθηκαν από το διάταγμα του 1981 που αναπροσάρμοζε τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων κατά 90%.

Πάνω από τέσσερις δεκαετίες αργότερα, πενήντα οκτώ χιλιάδες δάσκαλοι εξακολουθούν να αναμένουν αυτή την αναπροσαρμογή, η οποία θα σήμαινε αύξηση 30% των μισθών τους και θα ανερχόταν σχεδόν σε 14 δισεκατομμύρια αμερικάνικα δολάρια. [3] Η καταβολή αυτού του ιστορικού χρέους βρίσκεται στην πρώτη θέση στον κατάλογο αιτημάτων της CPC και βρίσκεται επίσης στο επίκεντρο του εθνικού πολιτικού διαλόγου.[4] Αυτό το κίνημα, που προέκυψε σχεδόν εξ ολοκλήρου από τη δράση από τα κάτω, τώρα έχει αποκτήσει αρκετή δύναμη για να επιβάλει τον τόνο της συζήτησης.

Πολιτικό πλαίσιο

Οι δολοφονίες, απαγωγές κι εξορίες των αγωνιστών της εργατικής τάξης της Χιλής, από τη δικτατορία του Πινοσέτ μετά την ανατροπή του δημοκρατικά εκλεγμένου σοσιαλιστή προέδρου Σαλβαδόρ Αλιέντε, έπληξαν σοβαρά τα παραδοσιακά αριστερά κόμματα, δηλαδή το Σοσιαλιστικό Κόμμα και το Κομμουνιστικό Κόμμα. Από τότε, τα κόμματα αυτά προσπάθησαν να προλάβουν τις λαϊκές κινητοποιήσεις μέσω μιας αυστηρά ελεγχόμενης μεταρρυθμιστικής ατζέντας, που επιδίωκε να ελαφρύνει, παρά να καταργήσει, τις πελατειακές σχέσεις και τις ανισότητες που κυριαρχούν στη Χιλή. Και παρόλο που η δημιουργία νέων κομμάτων της εργατικής τάξης πιέζει τους σοσιαλιστές και τους κομμουνιστές προς τα αριστερά, ο ρόλος τους στην εδραίωση της νεοφιλελεύθερης συναίνεσης τους έχει κάνει να χάσουν την υποστήριξη εκατομμυρίων Χιλιανών εργατών.

Κατά συνέπεια, όταν η υποψήφια Σοσιαλίστρια Μισέλ Μπασελέ κέρδισε την προεδρία το 2006, δεν έκανε τίποτα περισσότερο από να καλέσει νέους να συμμετάσχουν σε κυβερνητικές “ομάδες εργασίας” για να κάμψει τη μαχητικότητα εκατοντάδων χιλιάδων μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που έβγαιναν στους δρόμους και καταλάμβαναν τα σχολεία τους για να διαμαρτυρηθούν για τις τεράστιες ανεπάρκειες του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος. Η πρόβλεψη ότι οι μεταρρυθμίσεις του Μπασελέτ δεν θα απέτρεπαν για καιρό μια επόμενη εξέγερση, έστρεψε τις οικονομικές ελίτ στον κεντροδεξιό υποψήφιο του «νόμου και της τάξης», Σεμπαστιάν Πινέρα, το 2010.

Όπως σημειώνει ο Ρενέ Ρόχας, ο Πινέρα απέτυχε οικτρά στην προσπάθειά του να αποτρέψει τις κινητοποιήσεις των μαθητών Λυκείου και Γυμνασίου οι οποίοι τότε είχαν περάσει στο κολέγιο και αναζωπύρωσαν το φοιτητικό κίνημα μαζί με τους μαχητικούς δασκάλους, λιμενεργάτες και ανθρακωρύχους, σε ένα μέτωπο με ευρύτερα αντι-νεοφιλελεύθερα αιτήματα για συνταξιοδοτικές και εργατικές μεταρρυθμίσεις. Η μη εξεύρεση λύσης για τα ασταμάτητα κύματα των πορειών και καταλήψεων σχολών “που πλέον περιείχαν και μια δόση ταξικής δυσπιστίας”, ο Πινέρα εξαπέλυσε ένα κύμα καταστολής “που είχε να εμφανιστεί από τη

δικτατορία”, χρησιμοποιώντας κανόνια νερού και επιθέσεις σκύλων, προχωρώντας σε εκατοντάδες συλλήψεις κάθε βράδυ .

Η κυβερνητική καταστολή του 2011 οδήγησε τον Πινέρα σε ποσοστό αποδοχής 26%, όντας έτσι ο πιο αντιδημοφιλής πρόεδρος μετά τη μετάβαση στη δημοκρατία το 1990. [5] Με την αυξανόμενη λαϊκή υποστήριξη στις κινητοποιήσεις και την απότομη πτώση της νομιμοποίησης της κυβέρνησης, η αστική τάξη της χώρας δεν είχε άλλη επιλογή από το να στραφεί σε συμμαχία με το Κομμουνιστικό Κόμμα στις εκλογές του 2014.

Η υποστήριξη των Κομμουνιστών και η απρόθυμη έγκριση των ηγετών του κινήματος, εξασφάλισαν στην Μπασελέτ μια δεύτερη ευκαιρία. Αλλά οι αποσπασματικές μεταρρυθμίσεις της Μπασελέτ με τις οποίες προχώρησε σε περαιτέρω διαχωρισμό (αντί για ενοποίηση) του εκπαιδευτικού συστήματος και έθετε ρυθμίσεις (και όχι τερματισμό) της κερδοσκοπίας στην εκπαίδευση στάθηκε αδύνατο να μετριάσουν την κρίση νομιμοποίησης της κυβέρνησης. [6] Επίσης, οδήγησαν σε μια σειρά σημαντικών ρήξεων στο εργατικό κίνημα και στην ευρύτερη πολιτική σκηνή.

Με το καινούριο

Η «εξέγερση της βάσης» ήταν ένα αυθόρμητο κίνημα εκπαιδευτικών που κινητοποίησε περισσότερους από εξήντα χιλιάδες δασκάλους εναντίον του τότε προέδρου της CPC Χάιμε Γκαχάρτο, επίσης ηγετικού στελέχους του Κομμουνιστικού Κόμματος, που έκλεισε κρίσιμη συμφωνία με την κυβέρνηση Μπασελέτ χωρίς να λάβει υπόψη τη βούληση των εκπαιδευτικών. [7]

Ο Γκαχάρτο, έχοντας προδώσει την εμπιστοσύνη της βάσης του συνδικάτου, έχασε τη θέση που κατείχε για πάνω από μια δεκαετία από τον Μάριο Αγκιλάρ το 2014. Υπό τον Αγκιλάρ, η CPC ζωντάνεψε τα τελευταία χρόνια και αποστασιοποιήθηκε από το κατεστημένο, επιλέγοντας αντίθετα να αντλήσει δύναμη από τη νεότερη και μαχητικότερη γενιά εκπαιδευτικών που είχαν εμπειρίες από τις κινητοποιήσεις του 2006 και του 2011 και δεν φοβόντουσαν να πολεμήσουν με δόντια και με νύχια για να σώσουν

τη δημόσια εκπαίδευση.

Από ό,τι φαίνεται, η διπλή προδοσία των παραδοσιακών αριστερών σημάδεψε για τα καλά τη γενιά που οδήγησε τις φοιτητικές κινητοποιήσεις το 2006 και το 2011. Μερικοί από τους βασικούς-ές αγωνιστές-στρίες του κινήματος, οι οποίοι τότε ηγούνταν στους φοιτητικούς συλλόγους των πανεπιστημίων και στη συνέχεια αναδείχθηκαν στο πολιτικό προσκήνιο, άρπαξαν την ευκαιρία για να δημιουργήσουν νέα πολιτικά κόμματα και να δώσουν κεντρικές εκλογικές μάχες.

Οι πολιτικές δυνάμεις που διαμορφώθηκαν μετά την εξέγερση της βάσης συσπειρώθηκαν γύρω από μια μαζική πολιτική οργάνωση για να δημιουργήσουν έγκαιρα τον συνασπισμό του Ευρέος Μετώπου (Frente Amplio) για τις προεδρικές εκλογές του 2017. Αν και ο κεντροαριστερός συνασπισμός έχασε από τον κεντροδεξιό συνασπισμό του Πινέρα στις γενικές εκλογές, το Ευρύ Μέτωπο πήρε μόλις 3% λιγότερο από το κεντροαριστερό κατεστημένο στις εκλογές (στΜ το Ευρύ Μέτωπο πήρε 20,3%).

Η μαζική υποστήριξη που κερδήθηκε σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα από το «Ευρύ Μέτωπο» είναι δείγμα του ευάλωτου του κάποτε ηγεμονικού νεοφιλελεύθερου στρατοπέδου της Χιλής. Από αυτή την άποψη, το ξέσπασμα της εθνικής απεργίας καθηγητών σήμερα, δύο χρόνια μετά τη δημιουργία του Ευρέος Μετώπου, δείχνει το πόσο έδαφος έχει κερδίσει η εργατική τάξη μέσα από την οργάνωσή της.

Η σημερινή Σύγκρουση

Η απεργία της CPC, τώρα στην έκτη εβδομάδα, ποντάρει σε αυτή την κατάκτηση για να επιτύχει μια νίκη για τους καθηγητές, για τους οποίους το συγκεκριμένο στοίχημα αντιπροσωπεύει τη μοναδική ελπίδα για ένα αξιοπρεπές, δημοκρατικό εκπαιδευτικό σύστημα και τρόπο ζωής. [8]

Για τους εκπαιδευτικούς, αυτό σημαίνει κυρίως καταβολή των χρωστούμενων του κράτους στα συνταξιοδοτικά τους ταμεία, κατάργηση του τιμωρητικού συστήματος αξιολόγησης και ασφάλιση

για τους περισσότερους από πενήντα χιλιάδες καθηγητές που εργάζονται με βραχυπρόθεσμες συμβάσεις και βρίσκονται αντιμέτωποι με απολύσεις κάθε Δεκέμβριο χωρίς καν να λαμβάνουν αποζημιώσεις. Επιπλέον, η CPC ενέκρινε τα αιτήματα των μαθητών για ένα νέο δημοκρατικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Από αυτή την άποψη, τα αιτήματα της CPC αντικατοπτρίζουν τόσο την άθλια κατάσταση της δημόσιας εκπαίδευσης στη Χιλή όσο και την επείγουσα ανάγκη για μια εναλλακτική λύση στο μοντέλο της, το νεοφιλελεύθερο μοντέλο. Η αντιμετώπιση αυτού του αγώνα από το κατεστημένο ως πρόκληση για την πολιτική (νεοφιλελεύθερη) συναίνεση αποδείχθηκε κρίσιμη για τη διάρκεια της απεργίας, δίνοντας στο κίνημα αρκετό χώρο για ευρείες συμμαχίες από τις οποίες θα αντλούσε στήριξη. Ταυτόχρονα, αυτή η γραμμή αντιμετώπισης ώθησε την πολιτική ελίτ σε ένα βυθιζόμενο πλοίο που δεν θα εγκαταλείψει ποτέ: την οιονεί θρησκευτική πίστη στις θεραπευτικές δυνάμεις της ελεύθερης αγοράς.

Δεν αποτελεί λοιπόν έκπληξη ότι η Μαρσέλα Κουμπίλος, κόρη ενός υπουργού την εποχή της δικτατορίας και σημερινή υπουργός Παιδείας, απέχει πλήρως από τις διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στην απεργία. Επιπλέον, αρνούμενη να δώσει στην απεργία κάποιου είδους νομιμοποίηση, η Κουμπίλος απέφυγε επανειλημμένα να συναντήσει τους εκπαιδευτικούς ή και να σχολιάσει την απεργία, αποφεύγοντας πρακτικά αρνούμενη τον ρόλο της ως μεσάζοντα μεταξύ της κυβέρνησης και των εκπαιδευτικών. [9] Βαθιά δυσαρεστημένος από τη πεισματική άρνηση του υπουργείου να διαπραγματευτεί, ο Αγκιλάρ επιβεβαίωσε ότι η CPC είχε “την υποχρέωση να βγει στους δρόμους” ενάντια σε μια τόσο κραυγαλέα “έλλειψη σεβασμού” και απaráδεκτη αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών. [10]

Αρχικά, η κυβέρνηση υιοθέτησε την ίδια στρατηγική που εφάρμοσε το 2011: αρνήθηκε να συναντηθεί με τους εκπαιδευτικούς και να σταθεί εχθρικά απέναντι στο κίνημα. Ως αποτέλεσμα, οι τελευταίες έξι εβδομάδες χαρακτηρίστηκαν από μια ολοένα αυξανόμενη ένταση μεταξύ του υπουργείου και της CPC.

Για παράδειγμα, σε μια κίνηση άμεσης πρόκλησης προς τους δασκάλους, ο Πρόεδρος Πινέρα κήρυξε την απεργία “παράνομη” και τα αιτήματα “αδύνατο” να γίνουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Απαντώντας, ο Αγκιλάρ επιβεβαίωσε ότι οι «τεχνοκρατικές» δηλώσεις του προέδρου δεν έγιναν καλά δεκτές στους κόλπους των εκπαιδευτικών, προσθέτοντας ότι «δεν είναι προς το συμφέρον του Προέδρου να μιλάμε για παρανομίες», αναφερόμενος στις πολυάριθμες περιπτώσεις διαφθοράς και συγκρούσεων συμφερόντων που ταλανίζουν την κυβέρνηση Πινέρα. [11]

Ομοίως, ο ισχυρισμός του Προέδρου ότι η απεργία «έχει προκαλέσει τεράστιες ζημιές στη δημόσια εκπαίδευση και ειδικά στους ευάλωτους μαθητές» έχει εξοργίσει τους ίδιους τους μαθητές. Εξάλλου, μόνο το προηγούμενο έτος, η κυβέρνηση Πινέρα διεξήγαγε έναν σκληρό πόλεμο απέναντι στους μαθητές, πρώτον στερώντας με νόμο σημαντικές εργασιακές προστατευτικές ρυθμίσεις από τους μαθητές ή φοιτητές που ταυτόχρονα εργάζονται και, δεύτερον, για την πρόταση ενός μέτρου που πρακτικά ποινικοποιούσε την οργάνωση των μαθητών υπό το πρόσχημα της δημιουργίας “ασφαλούς μαθησιακού περιβάλλοντος” [12].

Παρά τις προσπάθειες της σημερινής κυβέρνησης να σπείρει διχόνοιες μεταξύ μαθητών και καθηγητών, η Συνομοσπονδία Χιλιανών Μαθητών (CONFECH) και η οργάνωση μαθητών λυκείου συμπαρατάχθηκαν με την CPC την περασμένη εβδομάδα για να καλέσουν την πρώτη εθνική πανεκπαιδευτική απεργία. Επίσης, στη συνέντευξη Τύπου συμμετείχαν εκπρόσωποι των ενώσεων κρατικών υπαλλήλων στην Εκπαίδευση. [13]

“Για εμάς ως καθηγητές, το ότι βασιζόμαστε σε μια τόσο πλατιά βάση υποστήριξης είναι ανεκτίμητο. Είναι τμήμα του σχεδόν 70% του πληθυσμού που υποστηρίζει το κίνημά μας “, δήλωσε ο Αγκιλάρ σε μια αίθουσα γεμάτη καθηγητές, μαθητές, εργαζόμενους και πολιτικούς συμπαραστάτες.

Πράγματι, η απειλή μιας εθνικής εκπαιδευτικής απεργίας έδωσε στην Υπουργό Κουμπίλος το κίνητρο που χρειαζόταν για να κάτσει

στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων την περασμένη Δευτέρα. Μετά την προβλεπόμενη συνάντηση μεταξύ της υπουργού και του προέδρου της CPC, ο Αγκιλάρ δήλωσε ότι κερδήθηκαν σημαντικά αιτήματα. Τα πιο αξιοσημείωτα ανάμεσά τους είναι η κατάργηση της εξοντωτικής διαδικασίας αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, η δέσμευση για αύξηση της χρηματοδότησης σε υποβαθμισμένα σχολεία και δημόσιες σχολικές υποδομές, υψηλότεροι μισθοί για τους εκπαιδευτικούς ειδικής εκπαίδευσης και η δημιουργία κυβερνητικής επιτροπής για το θέμα του ιστορικού χρέους στους βετεράνους καθηγητές. [14] Ενώ αυτές οι παραχωρήσεις αφορούν λιγότερα από τα μισά των αρχικών αιτημάτων της CPC, αντιπροσωπεύουν μια ιστορική νίκη για τους δασκάλους, οι οποίοι πολεμούν για «μια χαμένη υπόθεση» από τότε που πήρε την εξουσία το στρατιωτικό καθεστώς. [15] Ως εκ τούτου, ο Αγκιλάρ ζήτησε από τους περισσότερους από πενήντα χιλιάδες δασκάλους της CPC να ψηφίσουν τον τερματισμό της απεργίας υποστηρίζοντας ότι «το σημαντικότερο επίτευγμα του κινήματός μας είναι ο σεβασμός του λαού. Είναι η αγάπη του λαού που έζησαν οι εκπαιδευτικοί. [16] Για το λόγο αυτό, πιστεύω ότι είναι καιρός να σταματήσουμε την απεργία. Είναι καιρός να πάρουμε αυτό που κερδίσαμε και να διασφαλίσουμε την εφαρμογή του. ”

Είτε η ψήφος της βάσης ψηφίσει για συνέχεια είτε για τερματισμό της κινητοποίησης, αυτές οι τελευταίες τριάντα επτά ημέρες διεύρυναν τις δυνατότητες για ένα κίνημα που, λίγο πριν από μια δεκαετία, δεν μπορούσε να κερδίσει ούτε τις παραμικρές παραχωρήσεις.

Όπως οι πρόσφατες απεργίες των εκπαιδευτικών στις Ηνωμένες Πολιτείες περπάτησαν «χέρι με χέρι» με τη μαζική ανάπτυξη του σοσιαλιστικού κινήματος, έτσι και η μάχη για τη διάσωση της δημόσιας εκπαίδευσης στη Χιλή προέκυψε στο πλαίσιο μιας αυξανόμενης αντιπαράθεσης με τον καπιταλισμό στη χώρα. [17] Η απεργία δεν αποτελεί μόνο μια δοκιμασία της πολιτικής οργάνωσης του κινήματος, αλλά και μια απόδειξη της πολιτικής εξέλιξης της εργατικής τάξης. Μέσα από τον αγώνα και ενάντια σε όλες τις πιθανότητες, οι Χιλιανοί επανέφεραν ένα κίνημα του

είδους που πολλοί πίστευαν ότι έχει πεθάνει με τον Αλιέντε.

<http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article6147>

Μετάφραση: Αλέξης Λιοσάτος.

ΣτΜ: Τελικά η απεργία κράτησε άλλη μια εβδομάδα, κι έληξε στις 22 Ιουλίου. Συνολικά η απεργία κράτησε 7 εβδομάδες. Η βάση ψήφισε με 67,37% σταμάτημα της απεργίας, είναι όμως αξιοσημείωτο ότι ένα 32,63% ψήφισε τη συνέχισή της.